

dr Michał SŁUŻALEC

<https://orcid.org/0000-0002-2468-2734>

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie

e-mail: sluzalecm@gmail.com

Wizerunek osoby wpisanej do Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym a prawo do prywatności

Streszczenie

Omawiane zagadnienie skupia się na analizie związanej z dobrem osobistym w postaci wizerunku w kontekście wpisania osoby skazanej za popełnienie czynu zabronionego o charakterze seksualnym do Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym. Przede wszystkim analiza skupia się na relacji prawa do wizerunku z prawem do prywatności względem przedstawienia w Rejestrze utrwalonego wizerunku skazanego w kontekście treści art. 31 ust. 3 Konstytucji RP [Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)]. Prawo do prywatności, jak również prawo do wizerunku stanowią element godności człowieka, a także formę jego wolności. Ewentualne ograniczenia praw i wolności ludzkich mogą nastąpić jedynie w przypadku ziszczenia się przesłanek wskazanych w Konstytucji RP. W pracy przedstawiono istotę prawa do wizerunku, prawa do prywatności, jak również podstawy i funkcje Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym.

Słowa kluczowe: Rejestr Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym, przeciwdziałanie zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym, wizerunek, prawo do prywatności.

Wstęp

Wobec wprowadzenia ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym¹ do polskiego systemu prawnego wdrożono nowy system zabezpieczenia społeczeństwa w postaci Rejestru Spraw-

¹ Ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 152).

ców Przestępstw na Tle Seksualnym [zwany dalej: Rejestrem]. Zgodnie z założeniami prawodawcy przyjęto, iż stanowić ma on formę prewencyjną wobec sprawców przestępstw o charakterze seksualnym.

Rejestr jest kolejną formą stałego nadzoru nad osobami, które popełniły przestępstwa seksualne, jak również realizacją potrzeb społecznych w kontekście poczucia bezpieczeństwa. Na skutek wpisu do określonej kategorii Rejestru udostępniane są dane identyfikujące sprawcę czynu zabronionego, a także jego utrwalony wizerunek. Zaznaczyć należy, iż do Rejestru drugiego typu, tj. rejestru publicznego, dostęp za pośrednictwem ogólnodostępnej platformy internetowej posiada każda osoba, bez dodatkowych ograniczeń. W tej grupie uwidoczniiony jest też wizerunek osoby skazanej za popełnienie skonkretyzowanej kategorii czynu zabronionego o charakterze seksualnym.

Wobec tego pojawia się pytanie, czy udostępnienie wizerunku skazanego może być uznane jako naruszenie jego prawa do prywatności oraz czy standardy polskiego prawa uzasadniają taką ingerencję w dobro osobiste podmiotu wpisanego do Rejestru.

1. Wizerunek

Prawo do wizerunku jest jedną z podstawowych wartości każdego człowieka. Zmiany społeczne stale wpływają na postrzeganie i rozumienie wizerunku w odrębnych kategoriach. Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami prawa wizerunek został uznany i bezpośrednio wskazany jako dobro osobiste (art. 23 k.c.)². Prawo do wizerunku to dobro niemajątkowe podlegające ochronie na płaszczyźnie ustawowej. Samo pojęcie znajduje swe użycie na gruncie szeregu aktów normatywnych, przy czym w żadnych z nich nie zostało ono przez ustawodawcę doprecyzowane.

Zgodnie z podanymi w słownikach języka polskiego wyjaśnieniami termin „wizerunek” jest odbierany jako wyobrażenie o czymś³. Zatem wizerunkiem, przy uwzględnieniu aspektów językowych, będzie wizualne postrzeganie konkretnej osoby.

W pierwszej kolejności należy wskazać, iż prawo podmiotowe, jakim jest ochrona wizerunku, zostało bezpośrednio wymienione w art. 23 k.c., nadto także m.in. w przepisach materialnoprawnych: ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny⁴, ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych⁵,

² Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1740 z późn. zm.).

³ M. Szymczak, *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1781, s. 727; M. Bańko, *Inny słownik języka polskiego* PWN. P–Ż, Warszawa 2000, s. 1020–1021.

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1444 z późn. zm.).

⁵ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawach autorskich i prawach pokrewnych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1062 z późn. zm.).

w przepisach ustawy z dnia 26 stycznia 1984 Prawo prasowe⁶, ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji⁷, ustawie z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie⁸, ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o policji⁹, ustawie z dnia 8 grudnia 2017 r. o służbie ochrony państwa¹⁰, jak i ustawie z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych¹¹ oraz regulacjach materialno-administracyjnych takich jak: ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej¹², ustawa z dnia 13 lipca 2006 r. o dokumentach paszportowych¹³, ustawa z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych¹⁴, ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach¹⁵. Pomimo faktycznego wymienienia „wizerunku” w wyżej przytoczonych aktach ustawowych, w żadnym z nich nie można odnaleźć definicji legalnej pojęcia wizerunek.

Analizując pojęcie „wizerunek” na tle obecnie obowiązujących przepisów, należy w pierwszej kolejności wskazać, iż jest on najogólniej rozumiany jako portret¹⁶ bądź wszelako rozumiana podobizna¹⁷. Definicję wizerunku wskazywał już S. Ritterman, według którego wizerunek „obejmuje głowę, jak i całą postać, indywidualizującą tę osobę jako jednostkę fizyczną”¹⁸. Tym samym odwołuje się on jedynie do elementów ciała ludzkiego w kontekście fizycznego ich postrzegania, które to tworzą skonkretyzowany odbiór danej jednostki. Definicja ta, w pewnym stopniu, odpowiada zakresowi rozumienia pojęcia wizerunek, jednakże nie zawiera w swych ramach elementów konkretyzujących go.

Zdaniem P. Ślęzaka pomimo faktu, że portret jest formą odzwierciedlenia fizyczności danej osoby, to wizerunek nie może być jednoznacznie z nim postrzegany. Wskazuje on, że nie zawsze wizerunek będzie miał stan wyrażenia go jako utworu oraz że nie w każdej sytuacji będzie odzwierciedlać faktycznie istniejącą osobę, a stanowić może wytwór inwencji autora. Nadto podkreśla także, że wygląd staje się wizerunkiem dopiero, gdy zostanie mu nadana taka forma¹⁹. Powyżej przytoczona analiza z całą pewnością zawęży katalog elementów składających się na rozumienie pojęcia „wizerunek”.

⁶ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1914 z późn. zm.).

⁷ Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 805 z późn. zm.).

⁸ Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1133 z późn. zm.).

⁹ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o policji (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 360 z późn. zm.).

¹⁰ Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o służbie ochrony państwa (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 575).

¹¹ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 796 z późn. zm.).

¹² Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1108).

¹³ Ustawa z dnia 13 lipca 2006 r. o dokumentach paszportowych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 617 z późn. zm.).

¹⁴ Ustawa z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 816 z późn. zm.).

¹⁵ Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 35 z późn. zm.).

¹⁶ A. Szpunar, *Zgoda uprawnionego w zakresie ochrony dóbr osobistych*, „Ruch Prawny, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1990, z. 1, s. 47.

¹⁷ Wyrok SA w Katowicach z dnia 28 maja 2015 r., I ACa 158/15, LEX, nr 1747243.

¹⁸ S. Ritterman, *Komentarz do ustawy o prawie autorskim*, Kraków 1937, s. 120.

¹⁹ P. Ślęzak, *Ochrona prawa do wizerunku*, Katowice 2009, s. 13–15.

Jak wskazuje N. Skiba, wizerunek kojarzy się przede wszystkim z elementem fizyczności człowieka, tj. jego najbardziej rozpoznawalnymi cechami zewnętrznymi²⁰. Zdaniem J. Balcarczyka pojęcie to należałoby odbierać w sposób rozszerzający, a główną cechą ocenną przy analizie tegoż terminu powinna być rozpoznawalność danej jednostki²¹. Zdaniem J. Barty wizerunek jest autonomicznym i samodzielnym dobrem osobistym. Przede wszystkim rozumie się go jako specyficzną i charakterystyczną cechę zewnętrzną podmiotu, także w formie przedstawienia danej osoby jako wytworu niematerialnego. Ponadto wizerunkiem osoby będą nie tylko jej przyrodzone właściwości, ale też posiadane przez tę jednostkę dodatkowe atrybuty, składające się na jej odbiór w kontekście wizualnym²². Odnosząc się do powyższych definicji, należy zaznaczyć, iż wobec przyjęcia wskazanego kontekstu rozumienia wizerunku najważniejszym elementem składającym się na możliwość jego postrzegania będzie możliwość zindywidualizowanego odbioru jednostki w taki sposób, aby mogła ona zostać odróżniona od innych podmiotów. Taka możliwość postrzegania wynikać będzie z jednostkowych „detali” ciała ludzkiego wpływających na sposobność odróżnienia jednej osoby od drugiej.

Próby zdefiniowania wizerunku dokonywał także A. Matlak, stwierdzając, że „wizerunkiem jest ustalenie obrazu fizycznego zdadne do zwielokrotniania i do rozpowszechniania”, przy czym wskazuje, że pojęcie to winno być jednakowo rozumiane zarówno na gruncie przepisów k.c., jak i zawartych w prawie autorskim. Zwraca uwagę także, iż umieszczone w sformułowanej przez niego definicji elementy, w sposób najbardziej zbliżony, odpowiadają istocie prawa do wizerunku, który to ze względu na swoją specyfikę daje się przypisać skonkretyzowanej osobie w konkretnej chwili jej życia. Prawo do wizerunku powinno odpowiadać momentowi z życia człowieka, albowiem cechy zewnętrzne każdej osoby zmieniają się wraz z upływem czasu²³. Dla zasadności ustalenia przymiotu ochrony wizerunku, pomimo aspektów względem zewnętrznego postrzegania człowieka, będzie również występować niejako mianownik czasowy. Oznacza to, że nie zawsze wizerunek konkretnych podmiotów można przypisać do danego momentu życia. Zasadny w tym względzie pozostaje fakt, iż każdorazowo winno się analizować wskazany aspekt w kontekście zmian fizycznych wynikających z upływu czasu.

Uzasadnione pozostaje przywołanie stanowiska Sądu Najwyższego, który to w wyroku z dnia 20 maja 2004 r., definiując zakres wchodzący w skład pojęciowy wizerunku, wymienia cechy zewnętrzne oraz posiadane przez dany podmiot elementy specjalistyczne, przykładowo związane z wykonywanym przez niego za-

²⁰ N. Skiba, *Katalog dóbr osobistych w Kodeksie cywilnym*, [w:] I. Lewandowska-Malec (red.), *Dobra osobiste*, Warszawa 2017, s. 74–75.

²¹ J. Balcarczyk, *Prawo do wizerunku i jego komercjalizacja*, Warszawa 2009, s. 26.

²² J. Barta, R. Markiewicz, *Szczególne obowiązki mediów*, [w:] J. Barta, R. Markiewicz, A. Matlaka (red.), *Prawo mediów*, Warszawa 2005, s. 450–451.

²³ A. Matlak, *Cywilnoprawna ochrona wizerunku*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2004, z. 2, s. 320–321.

wodem²⁴. Co więcej, precyzując obszar rozumienia wizerunku, Sąd Apelacyjny w Warszawie wskazał, iż zawsze przy analizowaniu aspektów związanych z wizerunkiem danej osoby należy odnieść się do jej integralnych cech, które poprzez ich stałe występowanie tworzą możliwość jej rozpoznania²⁵.

Niewątpliwie stworzenie jednej wyczerpującej wszystkie elementy składające się na pojęcie wizerunku definicji jest zagadnieniem przysparzającym trudności. Dla zasadności ogólnego rozumienia wizerunku bezsprzecznie wymagane jest występowanie indywidualizmu osoby fizycznej, tj. cech zewnętrznych przypisanych danej jednostce.

2. Prawo do prywatności

Niezwykle często w sytuacji naruszenia dobra osobistego, jakim jest prawo do wizerunku, dochodzi także do naruszeń związanych z prawem do prywatności. Prawo do prywatności, pomimo braku ujawnienia go wprost w art. 23 k.c.²⁶, koreluje z dobrem osobistym w postaci wizerunku człowieka i często jedno zachowanie może powodować naruszenie obu wartości. Przy czym należy także wskazać, że zarówno prawo do wizerunku, jak i prawo do prywatności są dobrami osobistymi niezależnymi od siebie, a naruszenie jednego z nich może także wystąpić bez naruszeń innego²⁷.

W pierwszej kolejności należy przywołać art. 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie wskazano, iż każdy ma zapewnione prawo do ochrony jego życia prywatnego²⁸. W zakres ochronny prywatności na gruncie ustawy zasadniczej wchodzi: ochrona sfery prywatnej, ochrona życia rodzinnego, ochrona czci oraz dobrego imienia, jak również prawo do autonomicznego podejmowania decyzji o swym życiu²⁹. W związku z faktem, iż prawo do prywatności zostało zagwarantowane bezpośrednio w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jest ono przez nią chronione, a wszelkie działania wkraczające w jego obszar funkcjonowania mogą zostać ograniczone wyłącznie w drodze odpowiednich działań legislacyjnych³⁰. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż prawo do prywatności zostało potwierdzone także w art. 7 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej³¹.

²⁴ Wyrok SN z dnia 20 maja 2004 r., II CK 330/03, LEX, nr 686639.

²⁵ Wyrok SA w Warszawie z dnia 10 kwietnia 2015 r., I ACa 1471/14, LEX, nr 1740728.

²⁶ Zob. wyrok SN z dnia 18 stycznia 1984 r., I CR 400/83, LEX, nr 2997; wyrok SN z dnia 24 czerwca 2014 r., I CSK 532/13, LEX, nr 154002; wyrok SA w Białymstoku z dnia 13 września 2017 r., I ACa 236/17, LEX, nr 2390599.

²⁷ Wyrok SA w Warszawie z dnia 19 kwietnia 2018 r., V ACa 1089/17, LEX, nr 2487695.

²⁸ Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

²⁹ W. Skrzydło, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 57.

³⁰ Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 10 stycznia 2018 r., IV SA/GI 1044/17, LEX, nr 2431659.

³¹ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (t.j. Dz. U. UE. C. z 2007 r. Nr 303, str. 1 z późn. zm.).

Jako prywatność uznaje się autonomiczną wolność skonkretyzowanego podmiotu od zakłóceń powodowanych zachowaniami innych osób wkraczających w obszar jego prywatnej egzystencji, niepodlegającej nadzorowi z żadnej strony³². Można ją określić za strefę życia danego podmiotu uznawaną jako wymagającą stałej ochrony³³. Pomimo zagwarantowania przez istnienie prawa do prywatności autonomicznej decyzyjności względem własnego życia, to zdaniem J. Braciaka nie można stawiać znaku równości między prywatnością a tzw. prawem do odosobnienia. Wynika to z faktu, iż człowiek jest istotą społeczną, a część życia każdej osoby jest związana także z innymi ludźmi. Jednakże mimo powyższego nie można zezwalać na ingerencję osób trzecich w obszar prywatności danej jednostki tylko ze względu na ich udział w życiu danego podmiotu³⁴.

Prawo do prywatności jest odrębne w stosunku do prawa do intymności, również wchodzącego w skład obszaru życia konkretnej osoby³⁵. Obszar pojęciowy intymności zawiera w swych ramach elementy związane z emocjonalnym przeżyciem przez jednostkę danych sytuacji niedostępnych innym osobom³⁶. Jak wskazuje D. Karkowska, tylko dana jednostka jest uprawniona do ujawniania zakresu informacji związanych z jej intymnymi doświadczeniami³⁷. Jak wynika z orzecznictwa TSUE, prawo do prywatności nie może być postrzegane jako swoboda o charakterze absolutnym³⁸. Wobec tego istnieje możliwość ograniczenia tego prawa w razie zaistnienia szczególnych okoliczności.

Prywatność, pomimo jej niewymienienia w katalogu dóbr osobistych z art. 23 k.c., także jest uznawana jako dobro osobiste. W ostatnim czasie jest ona traktowana jako wartość odrębna od innych dóbr osobistych, jednak z niektórymi z nich przeplata się bezpośrednio. Takie oddziaływanie prawa do prywatności znajduje swoje odzwierciedlenie w zależności od wizerunku³⁹. Jak wskazują K. Święcka, mimo realnych różnic rozumowania i zakresu prawa do prywatności oraz wizerunku bardzo często dochodzi do zacierania granic między wskazanymi dobrami, które to pojawiają się podczas faktycznych naruszeń wobec danego podmiotu⁴⁰. W związku z powyższym bardzo często jedno naruszenie będzie powodowało następstwa w stosunku do prawa prywatności, jak i innych dóbr osobistych.

³² M. Pryciak, *Prawo do prywatności*, „Wrocławskie Studia Erazmjańskie” 2010, t. 4, s. 211–212.

³³ M. Drela, *Część ogólna prawa cywilnego*, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Zarys prawa cywilnego*, Warszawa 2016, s. 67.

³⁴ J. Braciak, *Prawo do prywatności*, Warszawa 2004, s. 41–42.

³⁵ K. Grzybczyk, *Naruszenie dobra osobistego w reklamie*, „Rejent” 1999, nr 9, s. 130.

³⁶ D. Karkowska, *Prawo medyczne dla pielęgniarek*, Warszawa 2013, s. 241.

³⁷ D. Karkowska, *Ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 307.

³⁸ Wyrok TSUE z dnia 6 października 2020 r., C-245/19, C-246/19, *État luxembourgeois przeciwko v B i inni*, Elektroniczny Zbiór Orzeczeń, ECLI:EU:C:2020:795; wyrok TSUE z dnia 16 lipca 2020 r., C-311/18, *Data Protection Commissioner przeciwko Facebook Ireland Limited i Maximillianiowi Schremsowi*, Elektroniczny Zbiór Orzeczeń, ECLI:EU:C:2020:559.

³⁹ Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2013, s. 166.

⁴⁰ K. Święcka, *Okoliczności wyłączające bezprawność naruszenia dóbr osobistych przez prasę*, Warszawa 2010, s. 52.

3. Rejestr Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym

Rejestr Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym został wprowadzony na mocy ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 152) [dalej: ustawa z 2016 r.]. Jest on swoistym mechanizmem systemu państwa, który ma na celu zabezpieczanie społeczeństwa oraz kontrolę sprawcy przestępstwa o charakterze seksualnym.

Zaznaczyć należy, iż Rejestr jest zarówno formą zabezpieczenia względem odczucia społecznego, jak i stanowi nadzór nad osobą, która dopuściła się przestępstwa o charakterze seksualnym poprzez nałożenie dodatkowych obowiązków w postaci m.in. zgłoszenia faktycznego adresu pobytu, każdorazowego zgłaszania zmiany faktycznego adresu pobytu w terminie do 3 dni od pierwszego dnia pobytu.

Wprowadzenie tego typu instytucji nie jest rozwiązaniem nowym, albowiem w wielu państwach podobna forma ewidencjonowania obowiązuje od długiego czasu. Jednakże na etapie konstruowania przepisów wprowadzających Rejestr jej pierwotne ujęcie spotkało się z krytyką ze strony przedstawicieli doktryny oraz organów państwowych, ponieważ uznano, iż może doprowadzić do zbytniego ostracyzmu, kolejnej stygmatyzacji osób skazanych za przestępstwa o charakterze seksualnym, jak również osób pokrzywdzonych przestępstwem jako przejaw wtórnej wiktyimizacji⁴¹.

Na początkowym etapie funkcjonowania Rejestru składał się on z dwóch baz danych, tj. rejestru z dostępem ograniczonym i rejestru publicznego. Wraz z przyjęciem ustawy o Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 rozszerzono bazy danych i wprowadzono trzeci typ rejestru, tj. wobec osób, w stosunku do których Komisja, wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze⁴². W obecnej formie składa się on z trzech baz danych, tj. rejestru publicznego, rejestru z ograniczonym dostępem oraz rejestru osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze. Wskazać należy, iż sąd orzekający o winie oskarżonego ma możliwość odstąpienia od umieszczania sprawcy przestępstwa w Rejestrze, jeżeli wystąpią szczególnie uzasadnione przypadki.

⁴¹ Szerzej: A. Sakowicz, *Opinia prawna na temat projektu ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i o zmianie niektórych innych ustaw*, „Zeszyty Prawnicze” 2015, nr 2, s. 156–157; Opinia Prokuratora Generalnego Andrzeja Serementa z dnia 26 stycznia 2016 r., <https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/26ACD8C94F6DA52BC1257F4700371EBB/%24File/189-001.pdf>, [dostęp: 19.07.2021].

⁴² Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 listopada 2020 r. (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2219).

Do katalogu przestępstw, które uznaje się jako podstawę wpisu do Rejestru należą wskazane w art. 2 ustawy z 2016 r. czyny zabronione określone w rozdziale XXV ustawy Kodeks karny w postaci: art. 197 k.k. (zgwałcenie), art. 198 k.k. (wykorzystanie seksualne niepełnoletniości lub bezradności), art. 199 k.k. (wykorzystanie seksualne stosunku zależności lub krytycznego położenia), art. 200 k.k. (wykorzystanie seksualne małoletniego), art. 200a k.k. (elektroniczna korupcja seksualna małoletniego), art. 200b k.k. (propagowanie pedofilii), art. 201 k.k., jeżeli był popełniony na szkodę małoletniego (kazirodstwo), art. 202 § 3 k.k. (produkcja, utrwalenie, sprowadzenie, przechowywanie posiadanie, prezentowanie w celu rozpowszechnienia treści pornograficznej, jeżeli dotyczy małoletniego), art. 202 § 4 k.k. (utrwalanie treści pornograficznej z udziałem małoletniego), art. 202 § 4b (produkcja, rozpowszechnianie, prezentowanie treści pornograficznych przedstawiających wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej), art. 203 k.k. (zmuszanie do uprawiania prostytucji) oraz 204 § 1 i 2 k.k., jeżeli zostały popełnione na szkodę małoletniego (stręczycielstwo, sutenerstwo, kuplerstwo). Jak można zatem zaobserwować, do katalogu przestępstw, które stanowią podstawę wpisu, nie należą wszystkie czyny zabronione wskazane w rozdziale dotyczącym przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności. Ustawodawca – w tym względzie – kierując się społeczną szkodliwością popełnionego przestępstwa, zagrożeniem ustawowym oraz przedmiotem przestępstwa, uznał, iż sprawcy wskazanych powyżej typów przestępstw powinni podlegać dodatkowemu nadzorowi.

Istotną formą, która odróżnia Rejestr od pozostałych mechanizmów ewidencjonowania sprawców przestępstw, jest możliwość nieograniczonego dostępu do danych uwidocznionych w rejestrze publicznym. W tym typie, zgodnie z art. 7 ust. 4 w zw. z 7 ust. 3 ustawy z 2016 r., poza danymi identyfikacyjnymi zamieszcza się także wizerunek skazanego. W lipcu 2021 r. do rejestru publicznego wpisanych było 1131 osób, przy czym 11 spośród nich nie miało przypisanego wizerunku twarzy⁴³.

4. Ograniczanie prawa do prywatności osób skazanych

Wskazać należy, iż ewentualne ograniczenia wolności i praw człowieka mogą zostać wprowadzone tylko po spełnieniu warunków wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁴⁴.

⁴³ <https://rps.ms.gov.pl/pl-PL/Public#/home>, [dostęp: 22.07.2021].

⁴⁴ „Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw” (t.j. Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

Jedną z podstaw wymienionych bezpośrednio w art. 31 ust. 3 ustawy zasadniczej jest zapewnienie wolności i praw innych osób, jak również konieczność zapewnienia bezpieczeństwa publicznego. Bezpośrednio na te przesłanki powołano się w uzasadnieniu do projektu ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym. Tamże analizowano możliwości naruszenia prawa do prywatności osób wpisanych do rejestru. Zdaniem projektodawcy instrumenty te powinny być wprowadzone z uwagi na konieczności ochrony interesu państwa, a także wolności i praw człowieka; nie mogą być uznane jako nieuzasadnione i nieproporcjonalne. Argumentem przemawiającym za wprowadzeniem instrumentu wpisu do Rejestru była waga popełnianych naruszeń przez osoby skazane⁴⁵.

Uprawnienie do ograniczenia wszelkich swobód wiąże się z koniecznością zadośćuczynienia przesłance proporcjonalności, tj. konieczności realizacji określonych form działań ustawodawczych w sposób, który wystarczy do osiągnięcia celu i jest możliwie najmniej uciążliwy, jak również zasadzie wyłączności, tj. braku możliwości dokonania ich w innej formie niżli ustawa⁴⁶.

Jednocześnie należy wskazać, iż orzecznictwo w zakresie stosowania przedmiotowych przepisów jest rozbieżne, albowiem pojawia się tendencja do uznania, iż normy zawarte w przepisach ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym stanowią zbytnią ingerencję w prawo do prywatności skazanych z uwagi na regulacje międzynarodowe, których Rzeczypospolita Polska jest stroną, przy jednoczesnym przychylnym stanowisku co do samej zasadności prowadzenia podobnych regulacji⁴⁷. Naruszenie wizerunku na skutek wpisu do Rejestru było przedmiotem analizy Sądu Apelacyjnego w Warszawie w kontekście ochrony dóbr osobistych. Należy uznać, iż dokonywanie wpisu do Rejestru jest podyktowane koniecznością zapewnienia ochrony bezpieczeństwa publicznego, jak również zapobiegania przestępczości, a sam wpis nie może być uznany jako działanie bezprawne. Przyjęto, iż jest on formą zabezpieczenia wolności „potencjalnych ofiar sprawców najcięższych przestępstw na tle seksualnym”⁴⁸.

Wnioski końcowe

Niewątpliwie wpisanie osoby skazanej do jakiegokolwiek z typu Rejestrów stanowić będzie ingerencję w przysługujące mu prawo do prywatności. Naruszenie prawa do prywatności, w tej mierze, następuje nie tylko za pośrednictwem

⁴⁵ Projekt ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym z projektami aktów wykonawczych, Druk nr 189, s. 5–6, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/055744120464461FC1257F3A0050EAFB/%24File/189.pdf>, [dostęp: 6.08.2021].

⁴⁶ P. Tuleja, *Rzeczypospolita*, [w:] P. Tuleja (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 116–118.

⁴⁷ Postanowienie SA w Gdańsku z dnia 27 czerwca 2018 r., II AKz 160/18, LEX, nr 2553603; Postanowienie SA w Katowicach z 20 lutego 2018 r., II AKz w 73/18, LEX, nr 2461356.

⁴⁸ Wyrok SA w Warszawie z dnia 22 września 2020 r., I ACa 340/20, LEX, nr 3102201.

umieszczenia wizerunku osoby skazanej. Niemniej jednak stanowi ono, obok danych osobowych, jedną z najbardziej daleko idących ingerencji w sferę prywatności osoby wpisanej do Rejestru.

Pomimo widocznego wkroczenia w sferę prywatności osoby wpisanej do Rejestru należy mieć na uwadze fakt, iż ustawodawca polski już na gruncie przepisów ustawy zasadniczej wskazał, że istnieje możliwość ograniczenia wolności i praw człowieka na podstawie przesłanek wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W tym zakresie wydaje się, iż forma zabezpieczeń przyjęta w ustawie o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością o charakterze seksualnym będzie spełniać warunki określone w przedmiotowym przepisie, tym bardziej że przepisy analizowanej ustawy umożliwiają odstępianie od dokonania wpisu w razie wystąpienia szczególnych przesłanek (art. 9 ust. 2, 3, 4 ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualny).

Wobec przyjęcia, iż popełnione przez sprawców wpisanych do Rejestru przestępstwa, będące istotnymi naruszeniami obyczajności i seksualności ludzkich, stanowiące również obszar wolności człowieka, to została spełniona przesłanka odnosząca się do konieczności zabezpieczenia wolności i praw innych osób. Sam mechanizm poza aspektem represyjnym jest też formą prewencyjną względem osób, które miałyby popełnić czyn zabroniony o charakterze seksualnym.

Należy przyjąć, że wprowadzone regulacje nie stanowią nadmiernej ingerencji w prawo do prywatności osób skazanych i są one uzasadnione. Na marginesie jednak należy zaznaczyć, iż wpis do Rejestru stanowi dodatkowy pozakodeksowy mechanizm karania sprawców za popełnione czyny zabronione o charakterze seksualnym.

Bibliografia

Literatura

- Balcarczyk J., *Prawo do wizerunku i jego komercjalizacja*, Warszawa 2009.
- Bańko M., *Inny słownik języka polskiego PWN. P–Ż*, Warszawa 2000.
- Barta J., Markiewicz R., *Szczególne obowiązki mediów*, [w:] J. Barta, R. Markiewicz, A. Matlaka (red.), *Prawo mediów*, Warszawa 2005.
- Braciak J., *Prawo do prywatności*, Warszawa 2004.
- Drela M., *Część ogólna prawa cywilnego*, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Zarys prawa cywilnego*, Warszawa 2016.
- Grzybczyk K., *Naruszenie dobra osobistego w reklamie*, „Rejent” 1999, nr 9.
- Karkowska D., *Prawo medyczne dla pielęgniarek*, Warszawa 2013.
- Karkowska D., *Ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Matlak A., *Cywilnoprawna ochrona wizerunku*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2004, z. 2.

- Pryciak M., *Prawo do prywatności*, „Wrocławskie Studia Erazmiańskie” 2010, t. 4.
- Radwański Z., Olejniczak A., *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2013.
- Ritterman S., *Komentarz do ustawy o prawie autorskim*, Kraków 1937.
- Sakowicz A., *Opinia prawna na temat projektu ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i o zmianie niektórych innych ustaw*, „Zeszyty Prawnicze” 2015, nr 2.
- Skiba N., *Katalog dóbr osobistych w Kodeksie cywilnym*, [w:] I. Lewandowska-Malec (red.), *Dobra osobiste*, Warszawa 2017.
- Skrzydło W., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Szpunar A., *Zgoda uprawnionego w zakresie ochrony dóbr osobistych*, „Ruch Prawny, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1990, z. 1.
- Szymczak M., *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1781.
- Ślęzak P., *Ochrona prawa do wizerunku*, Katowice 2009.
- Święcka K., *Okoliczności wyłączające bezprawność naruszenia dóbr osobistych przez prasę*, Warszawa 2010.
- Tuleja P., *Rzeczpospolita*, [w:] P. Tuleja (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019.

Akty prawne

- Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (t.j. Dz. U. UE. C. z 2007 r. Nr 303, str. 1 z późn. zm.).
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 listopada 2020 r. (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2219).
- Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 796 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 35 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1108).
- Ustawa z dnia 13 lipca 2006 r. o dokumentach paszportowych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 617 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1740 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1133 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1914 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 805 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawach autorskich i prawach pokrewnych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1062 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1444 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o policji (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 360 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 816 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o służbie ochrony państwa (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 575).

Ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 152).

Orzecznictwo

Postanowienie SA w Gdańsku z dnia 27 czerwca 2018 r., II AKz 160/18, LEX, nr 2553603.

Postanowienie SA w Katowicach z dnia 20 lutego 2018 r., II AKzw 73/18, LEX, nr 2461356.

Wyrok SA w Białymstoku z dnia 13 września 2017 r., I ACa 236/17, LEX, nr 2390599.

Wyrok SA w Katowicach z dnia 28 maja 2015 r., I ACa 158/15, LEX, nr 1747243.

Wyrok SA w Warszawie z dnia 10 kwietnia 2015 r., I ACa 1471/14, LEX, nr 1740728.

Wyrok SA w Warszawie z dnia 19 kwietnia 2018 r., V ACa 1089/17, LEX, nr 2487695.

Wyrok SA w Warszawie z dnia 22 września 2020 r., I ACa 340/20, LEX, nr 3102201.

Wyrok SN z dnia 18 stycznia 1984 r., I CR 400/83, LEX, nr 2997.

Wyrok SN z dnia 20 maja 2004 r., II CK 330/03, LEX, nr 686639.

Wyrok SN z dnia 24 czerwca 2014 r., I CSK 532/13, LEX, nr 154002.

Wyrok TSUE z dnia 16 lipca 2020 r., C-311/18, Data Protection Commissioner przeciwko Facebook Ireland Limited i Maximillianowi Schremsowi, Elektroniczny Zbiór Orzeczeń, ECLI:EU:C:2020:559.

Wyrok TSUE z dnia 6 października 2020 r., C-245/19, C-246/19, État luxembourgeois przeciwko v B i inni, Elektroniczny Zbiór Orzeczeń, ECLI:EU:C:2020:795.

Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 10 stycznia 2018 r., IV SA/GI 1044/17, LEX, nr 2431659.

Inne

<https://rps.ms.gov.pl/pl-PL/Public#/home>, [dostęp: 22.07.2021].

Opinia Prokuratora Generalnego Andrzeja Serementa z dnia 26 stycznia 2016 r. <https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/26ACD8C94F6DA52BC1257F4700371EBB/%24File/189-001.pdf>, [dostęp: 19.07.2021].

Projekt ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym z projektami aktów wykonawczych, Druk nr 189, s. 5–6. <https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/055744120464461FC1257F3A0050EAFB/%24File/189.pdf>, [dostęp: 6.08.2021].

The image of a person entered in the Register of Sexual Offenders and the right to privacy

Abstract

The discussed issue focuses on the analysis related to the personal well-being in the form of an image in the context of entering a person convicted of a sexual offense in the Register of Sexual Offenders. First of all, the analysis focuses on the relationship between the right to image and the right to privacy in relation to the presentation of the preserved image of the convict in the Register in the context of art. 31 (3) of the Polish Constitution. The right to privacy as well as the right to image constitute an element of human dignity and a form of human freedom. Possible restrictions on human rights and freedoms may only take place if the conditions set out in the Constitution of the Republic of Poland are met. The paper presents the essence of the right to image, the right to privacy, as well as the basics and functions of the Register of Sexual Offenders.

Keywords: Registry of Sexual Crimes Perpetrators, counteracting the threat of sexual crime, image, right to privacy.